

Publicistica lui Mihai Eminescu în viziunea lui G. Ibrăileanu și a lui E. Lovinescu

Adrian JICU*

Key-words: *journalism, modernism, traditionalism, approach, ideology*

1. Preliminarii

Prin complexitatea problemelor abordate, publicistica eminesciană a stârnit reacții dintre cele mai diverse, mergând de la admirație la contestare violentă și acuzații de reacționarism, naționalism, xenofobie sau antisemitism. Interesant este că asemenea etichetări erau rezultatul unor interpretări subiective, dictate de rațiuni conjuncturale sau personale. Așa se explică adversitatea gazetelor liberale contemporane lui Eminescu sau denaturările postume. Indiferent că vorbim de socialiști, de sămănătoriști sau de poporaniști, de tradiționaliști sau de moderniști, de legionari sau de comuniști, constatăm că, de fiecare dată, gazetăria eminesciană a fost trecută prin furcile caudine ale unor ideologii culturale sau politice dintre cele mai diferite. Cert este că fiecare dintre ele a căutat să și-l revindică, găsind în articolele sale argumente, mai mult sau mai puțin convingătoare, prin care să își justifice propriile poziții. Așa se face că în perioada interbelică se ajunsese deja la exagerări de domeniul caricaturalului, așa cum atrage atenția G. Călinescu:

Lipsit de prieteni în timpul vieții și batjocorit, Eminescu devine după moarte, printr-o exagerare de cult tot atât de violentă, prototipul tuturor însușirilor și virtuților umane (...) A venit, credem, vremea să cercetăm pe Eminescu în spiritul adevărului și cu o pietate care să nu degenereze în caricatură (Călinescu 1969: 335–336).

De altfel, nici astăzi discutarea publicisticii eminesciene nu se face decât rareori obiectiv, întrucât există o serie întregă de factori care influențează procesul unei receptări adecvate. Cauzele trebuie căutate în prejudecățile cu care privim întreaga operă eminesciană, în care, vedem, după cum susține Eugen Negrici, întruchipate idealurile și așteptările românilor:

Eminescu este și rămâne un mit și pentru că întruchipează ceea ce nu avem în structura noastră psihică și temperamentală și ceea ce ne-am fi dorit, probabil, să

* Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacău, România.

Această lucrare a fost realizată în cadrul proiectului „Valorificarea identităților culturale în procesele globale”, cofinanțat de Uniunea Europeană și Guvernul României din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758.

avem: statornicie în credință și sentimente, tenacitatea zidirii până la capăt, trăire în numele unui ideal, departe de interesul meschin și imediat (Negrici 2008: 76).

Dacă receptarea publicisticii eminesciene este astăzi influențată de mitizarea și demitizarea la care poetul (și, implicit, opera sa) a fost supus, nu același lucru se întâmplă în primele decenii ale secolului trecut, când mitul abia începea să prindă contur. Simptomatic în acest sens este modul cum două dintre vocile cele mai autorizate în critica românească, G. Ibrăileanu și E. Lovinescu, au privit gazetăria eminesciană. Ipoteza de la care pleacă această lucrare este că ambii au interpretat-o prin raportare la propriile convingeri, filtrând articolele lui Eminescu prin grila ideologiilor pe care le construiau.

2. G. Ibrăileanu – grila pozitivist-poporanistă

Deși a vorbit în mai multe rânduri despre publicistica eminesciană, definitoriu pentru înțelegerea abordării lui G. Ibrăileanu rămâne capitolul *Evoluția spiritului critic. Critica socială extremă: Eminescu, din Spiritul critic în cultura românească* (1909). Aici, Ibrăileanu identifică mai multe faze ale manifestării spiritului critic românesc, fiind de părere că a treia dintre ele începe odată cu Eminescu, a cărui activitate este separată de junimism și privită ca moment de sine stătător în evoluția culturii noastre:

Această nouă fază a criticii – faza a treia, deci – care începe pe la sfârșitul criticii „Junimii”, e reprezentată la început de Eminescu, care, având în concepțiile sale lingvistice și literare multe puncte de contact cu „Junimea”, și în cele politice câteva, se alipește de această grupare, păstrând însă o atitudine independentă și în mare parte deosebită de a „Junimii”, ba uneori chiar contrară (Ibrăileanu 1974b: 102).

Criticul poporanist atrage atenția asupra diferențelor esențiale între cele două ideologii:

În realitate, junimiștii au criticat o organizare politică, și critica lor a avut ca principiu, ca punct de plecare, interesele boierimii amenințate în viitor de către liberalism, pe când critica lui Eminescu, pe lângă critica anomaliilor politice, făcută din punct de vedere reacționar (și într-aceasta el e junimist), a fost mai cu samă critica unei organizări sociale, din punct de vedere al intereselor claselor de jos, al claselor vechi, pozitive, cum le zice Eminescu (și aici nu mai e junimist) (Ibrăileanu 1974b: 115).

Principiul de bază al criticii eminesciene este, în opinia lui Ibrăileanu,

procesul noii organizații politico-sociale în numele intereselor acestor clase, deși, la o privire superficială, s-ar părea că Eminescu este un junimist care duce la extrem critica junimistă (Ibrăileanu 1974b: 115).

Consecvent metodei sale de factură pozitivistă, Ibrăileanu identifică în publicistica eminesciană trei etape. Prima dintre ele ar fi cea antejunimistă, care s-ar caracteriza prin poziția independentă a lui Eminescu față de partidele politice, dar și printr-un idealism specific vârstei. Se impune precizarea că acest idealism din articolele din 1870 nu e dat doar de vârstă, ci și de contextul în care debutează tânărul Eminescu. Surprinzător este faptul că un critic ca Ibrăileanu omite tocmai influența mediului asupra gândirii politice eminesciene. În aceste prime articole, Eminescu este influențat, pe de o parte, de situația românilor din Transilvania și, pe

de alta, de școala istorică germană și de lecturile din anii studenției la Viena, despre care o imagine detaliată ne oferă G. Călinescu (Călinescu 1969: 350–355).

Deși statuase diferențe majore între junimism și eminescianism, Ibrăileanu consideră a doua etapă din gândirea eminesciană drept junimistă, susținând că, odată cu apropierea de cercul „Junimii”, Eminescu devine antirevoluționar și începe critica împotriva păturii suprapuse. Contradicția vine din încercarea autorului de a surprinde diferențele dintre primele articole ale poetului și colaborarea la „Curierul de Iași”, dublată de o manieră deterministă în judecarea ideilor. Ea sporește în momentul în care Ibrăileanu identifică o a treia fază, conservatoare, când Eminescu se înregistrează în Partidul Conservator:

Faza a treia se caracterizează prin înregistrarea sa în partidul conservator, în care devine un militant, și prin faimoasa teorie a păturilor suprapuse. Caracteristic acestei faze e și faptul că Eminescu, fiind acum gazetar, nu-și mai poate exprima convingerile cu toată libertatea ca mai înainte (Ibrăileanu 1974b: 117)

O asemenea afirmație contrazice însă ideea anterioară potrivit căreia ideologia eminesciană este diferită de cea junimistă, dar și faptul cunoscut că, adeseori, la „Timpul”, Eminescu a avut o poziție care venea în contradicție cu orientarea politică a conservatorilor, ceea ce a și dus la dispute în sânul partidului și la îndepărtarea sa din funcția de redactor-șef. Nu e mai puțin adevărat că Eminescu își nuanțează uneori discursul, dar nu o face pentru că i se cerea, ci pentru că el conștientiza că exprimă punctul de vedere al unui partid important. Eminescu nu era o simplă portavoce a unor principii dictate de politicienii conservatori, ci se considera un teoretician al acestei grupări.

Concluzia lui Ibrăileanu potrivit căreia „politicește, Eminescu a fost un reacționar ca și junimiștii”, mi se pare inexactă, fiind demontată chiar de poet, care a respins asemenea insinuări venite din partea unor contemporani:

Nu ne vom face noi apărătorii vremilor trecute — *laudatores temporis acti* — dar în orice caz vom întreba: avem azi o cultură de *o sută* de ori mai intensivă, o armată de *o sută* de ori mai numeroasă, o administrație de *o sută* de ori mai îngrijitoare, o justiție de *o sută* de ori mai dreaptă? Nu. (...) Așadar, păreri aspre pe cari le-am emis noi asupra liberalismului și instituțiilor liberale nu erau răsărite din spirit de reacțiune, ci din claritate de idei (Eminescu 1989: 193)

Ibrăileanu va relua însă ideea paseismului, afirmând că „Idealul (și uneori și programul) politic și social al lui Eminescu este reîntoarcerea în trecut” (Ibrăileanu 1974b: 125), afirmație pe care o demontează, într-un limbaj de lemn specific perioadei comuniste, D. Vatamaniuc:

Eminescu este învinuit de vechea noastră istorie literară că pleda pentru întoarcerea în trecut. A ne întoarce îndărăt – ține să precizeze poetul, cum face și cu alte prilejuri – adevărat că nu mai putem. Trecutul îi servește numai ca termen de comparație în demonstrația pentru modul de selecționare a valorilor și promovarea în ierarhia socială (Vatamaniuc 1989: 557).

Teza reacționarismului eminescian va fi reluată în *Scriitori și curente*, unde Ibrăileanu identifică, în manieră deterministă, sub evidenta influență a lui H. Taine, principalele cauze care au guvernat gândirea eminesciană:

temperamentul înnăscut, împrejurările de tot felul ale vieții sale materiale, morale, intelectuale etc. și nefericirea claselor de mici producători agricoli și de breslași... (Ibrăileanu 1974b: 188).

După această necesară și corectă contextualizare, Ibrăileanu interpretează în mod eronat atitudinea lui Eminescu, neînțelegând că, de fapt, gazetarul pleda pentru un model de organizare diferit de cel liberal, dar nu unul reacționar, ci unul bine ancorat în realitățile prezentului, chiar dacă greu de pus în practică:

Pentru Eminescu, adevăratul program politico-social a fost domnia absolută, reînființarea breslelor, boieria etc. Eminescu era, așadar, reacționar, din cauză că clasele de jos au fost sărăcite ori distruse de civilizația apuseană, de xenocrație (Ibrăileanu 1974b: 186).

Apărător al intereselor claselor pozitive, Eminescu nu era un reacționar care să-și dorească întoarcerea la o stare trecută, ci propunea ca statul să ia măsuri protecționiste prin care să ajute aceste categorii afectate de introducerea formelor de civilizație occidentală. Oricât de idealist, Eminescu nu putea fi atât de naiv încât să nu înțeleagă imposibilitatea întoarcerii în trecut. În realitate, el era atras de anumite forme de organizare vechi întrucât acestea îi slujeau de model și de argument în combaterea formelor introduse de guvernele liberale.

Ibrăileanu pune în discuție și evoluția receptării operei eminesciene, constatând un raport de inversă proporționalitate între poezie și publicistică. Într-un articol din „Adevărul literar și artistic” (nr. 619 din 1932), Ibrăileanu sintetizează momentele importante notând:

La început, pe Eminescu nu l-a înțeles nimene afară de Maiorescu, dar și el necomplet. [...] Cea mai înaltă prețuire a poetului cade în ultimul deceniu al veacului trecut. O parte din scriitorii noi, ca Vlahuță, Delavrancea, Caragiale, o bună parte din tinerime, mai ales socialiștii, pun hotărât pe Eminescu mai presus de orice scriitor român. [...] După 1900, în epoca numită sămănătoristă, *poetul* începe să devină incomod din cauza pesimismului și din cauza universalismului poeziei sale (adică tocmai din cauza genialității lui). În schimb e glorificat pentru naționalismul său din articolele politice (Ibrăileanu 1976: 431).

Ideea fusese schițată încă din articolul *Două comemorări: Kogălniceanu, Eminescu*, din „Viața românească”, nr. 10 din 1911, unde criticul aducea în discuție raportul dintre poet și gazetar, arătând că în contextul începutului de secol, Eminescu a fost deturnat de la adevărata-i vocație:

Dar astăzi, când problema națională s-a pus cu putere și când această problemă a luat aspectul, în cele mai multe capete, al unei politici de regresie, astăzi poetul idealist, chinuit de problema existenței, pentru aceste capete a rămas în umbră, și în locu-i s-a ridicat pe primul plan teoreticianul întoarcerii la trecut, la domnia absolută și la breslele medievale (Ibrăileanu 1977: 430)

Preocuparea lui Ibrăileanu era aceea de a păstra interesul pentru poezia eminesciană, pe care o considera superioară gazetăriei.

3. E. Lovinescu – grila sociologică

În mod surprinzător, abordarea publicisticii eminesciene prin grila lui Lovinescu nu diferă foarte mult de cea a lui Ibrăileanu. În fapt, preocupările directorului de la „Sburătorul” în această direcție sunt mai mult conjuncturale, el discutând despre proza politică din două perspective: aceea a relației Maiorescu-Eminescu (știut fiind interesul pentru personalitatea criticului junimist) și ca sociolog și istoric al civilizației românești, care urmărește să prezinte principalele ideologii de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor.

Încă din monografia *Titu Maiorescu*, Lovinescu stabilește influența exercitată de criticul junimist asupra tânărului colaborator al societății ieșene, pe care o descrie într-o formulă expresivă, considerând că poetul a evoluat de la „naționalism peste marginile adevărului” la „naționalism în marginile adevărului”. Sub înrâurirea teoriei formei fără fond, Eminescu ar fi ajuns – afirmă Lovinescu – la teoria claselor suprapuse și „la un naționalism atât de tăios și de nemlădios încât avea să alunece din nou, uneori, alături de cealaltă formulă a lui Maiorescu” (Lovinescu 1969: 82). Cum însă în centrul preocupărilor criticului modernist nu se afla figura lui Eminescu, el se mulțumește să puncteze această influență, fără să urmărească evoluția acesteia și fără să-i descrie coordonatele originale, prin care avea să se desprindă de modelul maiorescian.

O va face ulterior, în *Titu Maiorescu și posteritatea lui critică*, unde se insistă asupra diferențelor dintre conservatorismul de factură politică și țărănismul poetului. Pentru Lovinescu, o asemenea atitudine este rezultatul culturii solide a gazetarului combinată cu structura sa temperamentală:

Fără a fi de extracție rurală, singur M. Eminescu a constituit excepția unei structuri profund țărănești și tradiționaliste; conservatorismul lui nu era de esență ideologică, streină, ci venea dintr-o cunoaștere adâncă a trecutului național, amplificată de un temperament puternic, capabil de a colora și deforma totul printr-o viziune personală, apocaliptică. Depășind cu mult junimismul, mistica lui socială se află la baza tuturor mișcărilor extremiste din veacul nostru (Lovinescu 1980: 39).

Revenind asupra începuturilor publicisticii eminesciene, în *Titu Maiorescu și contemporanii lui*, Lovinescu va căuta să împace primele articole din „Albina”, „Federațiunea” și „Familia” cu cele din „Curierul de Iași” sau „Timpul”. Explicația potrivit căreia, în 1870, Eminescu oscila între două tendințe nu convinge:

solidaritatea lui față de trecut cu toate erorile lui, a cărei expresie literară avea să o realizeze curând în *Epigonii*, problemă și temperamentală și de formație culturală, și adevărată pur intelectuală la ideile „școalei noi” de la Iași (Lovinescu 1982: 95).

Ceea ce Lovinescu numește oscilație presupune opțiune. Or, în cazul lui Eminescu nu e vorba de o contradicție, de o trecere de la un tip de gândire la un altul, ci de o evoluție prin asimilare. Influențat de lecturile sale de tinerețe, dar și de mediul universitar vienez, Eminescu debutează ca gazetar printr-un articol antimaiorescian, însă ulterior va accepta principiile de bază ale junimismului. De altfel, între pasiunea sa pentru trecut și ideile societății ieșene nu exista o incompatibilitate, așa cum crede Lovinescu. Evoluționismul organic dominant în

sânul „Junimii” nu exclude trecutul, ci construiește bazându-se pe trecut. Eminescu nu „se identifică cu totul cu mișcarea critică pornită la Iași”, ci ajunge să împărtășească o bună parte a ideilor maioreștiene, dar asta în urma unui proces de sedimentare a unor convingeri, idealuri, valori comune.

Orientarea lui Eminescu spre „Junimea” nu ține doar de afinitatea pentru mișcarea de la Iași, ci și de factori conjuncturali, care au grăbit acest proces. Acuzațiilor de cosmopolitism care i s-au adus de către partida ardeleană, fidelă ideilor lui Bărnuțiu, Eminescu le va răspunde în scrisoarea către Dumitru Brătianu, unde se declară solidar cu ideile maioreștiene, ceea ce demonstrează compatibilitatea între gândirea sa și ideologia junimistă:

Principiul fundamental al tuturor lucrărilor d-lui Maiorescu este, după câte știm noi, *naționalitatea în marginile adevărului*. Mai concret: ceea ce-i *neadevărat* nu devine *adevărat* prin împrejurarea că-i național; ceea ce-i urât nu devine frumos prin aceea că-i național; ceea ce-i rău nu devine bun prin aceea că-i național (Eminescu 1980: 106).

Este, de altfel, unul dintre motivele pentru care Eminescu va publica tot mai rar în „Albina” și „Federațiunea”, îndreptându-se către „Convorbiri literare”.

Cât despre evoluția ulterioară a raporturilor dintre gazetăria eminesciană și ideologia conservatoristă, Lovinescu îl consideră pe Maiorescu mai liberal și pe Carp mai conservator, în vreme ce

M. Eminescu era structural un reacționar (conservator ar spune prea puțin) și un tradiționalist hrănit printr-un contact continuu cu formula vechei noastre culturi. Reacționarismul și tradiționalismul trecute printr-un temperament pasional și deformant ca al lui, printr-o mare viziune de poet, s-au formulat apoi într-o serie de teorii extremiste ce n-aveau nimic comun cu doctrinismul lui T. Maiorescu și P.P. Carp (Lovinescu 1982: 216).

Prin grila modernistă a unui Lovinescu, teoriile lui Eminescu nu puteau fi decât reaționare, întrucât contestau chiar nucleul dur al convingerilor lovinesciene privind dialectica relației formă-fond și posibilitatea ca primul concept să exercite o influență benefică asupra celui de-al doilea. Diferența esențială consta, după Lovinescu, în caracterul tradițional al conservatorismului eminescian și în caracterul modern al conservatorismului junimist. Explicațiile nu țin însă doar de structura lui Eminescu, ci și de punctul de vedere adoptat: Maiorescu privea societatea din unghi filosofic, Eminescu mai degrabă istoric. În plus, criticul avea o versatilitate de avocat și om politic străină lui Eminescu. De aici, diferența dintre flexibilitatea gândirii maioreștiene și consecvența, aproape dogmatică, a celei eminesciene.

Cel puțin la fel de interesante sunt considerațiile pe care Lovinescu le face în primul volum al *Istoriei literaturii române contimporane*, unde realizează prezentarea evoluției ideologiilor literare, cărora le găsește ca rădăcină comună eminescianismul. Începutul veacului al XX-lea este dominat – afirmă el – de o mișcare naționalistă tributară gândirii eminesciene, pe care Lovinescu o separă de patriotismul exaltat al pașoptiștilor găsindu-i ca trăsături definitorii amestecul de „criticism junimist și misticism național”. El consideră că Eminescu a depășit cadrele raționale ale interesului junimist față de naționalitate, simțirea sa făcându-l să rezoneze la problemele neamului său. Concluzia sa, exagerată, este că

evoluționismul junimist se prefăcuse, astfel, în reacționarism și simplele considerațiuni asupra valorii sociale a țărânimii într-un misticism țărănesc cu totul deosebit de junimism (Lovinescu 1973: 13).

Oricât ar fi fost de atașat de țărâtime, căreia îi apără constant interesele și îi susține drepturile, Eminescu nu alunecă însă în misticism, așa cum se va întâmpla cu sămănătoristii și, mai ales, cu Garda de Fier, unde se poate vorbi despre o „mistică a ultranaționalismului”¹.

Punctul de plecare al ideologiei sămănătoriste este plasat de către criticul interbelic în publicistica eminesciană, pe care Iorga o valorizează superlativ, dezvoltând-o în contextul începutului de secol. În viziunea lui Lovinescu, exagerările lui Iorga aveau să fie vinovate de atitudinile extreme care începuseră să se manifeste după primul Război Mondial:

Înăbușită un moment, influența eminesciană și-a răscumpărat ușor timpul pierdut: pusă în circulație prin mișcarea sămănătoristă, continuată apoi prin oameni și acțiuni felurite, ea supraviețuiește și astăzi în unele manifestări xenofobe sau fasciste ce se reclamă de la „actualitatea lui Eminescu” (Lovinescu 1973: 14).

Cât de influentă a fost în acei ani ideologia eminesciană se vede din faptul că Lovinescu o plasează la originea mai multor direcții manifestate în cultura noastră imediat după 1900. Astfel, ea s-ar regăsi și la Simion Mehedinți, care ar fi trădat principiile junimismului, fiind mai degrabă un epigon al gândirii lui Eminescu:

[...] d. Mehedinți este, de fapt, mai mult un continuator al misticismului eminescian, pornit din dezechilibru sufletesc, din ură și iubire, din inadaptare și revulsione față de prezent și din exaltarea nesănătoasă a trecutului (Lovinescu 1973: 38).

Deși de origine comună, gândirea lui A.C. Cuza și Aurel Popovici diferă net de retorica ștearsă a lui Mehedinți. În cazul lor, Lovinescu vorbește despre extremism:

[...] ideologia eminesciană a fost împinsă apoi la consecințele extreme, sub forma naționalismului integral sau a antisemitismului, de d. A.C. Cuza și sub forma reacționarismului de bănățeanul Aurel Popovici (Lovinescu 1973: 42).

În opinia lui Lovinescu, ele nu au avut vreo consecință asupra evoluției statului român, care mergea în „sensul formației democrației burgheze”, în vreme ce „toate sistemele ideologice lucrau la stăvilirea acestui mers revoluționar”. Cu toate acestea, afirmația s-ar cuveni nuanțată întrucât efectele unor asemenea extremismisme aveau să se vadă în perioada interbelică, ajungând chiar să influențeze direcția politică și organizarea statală a României.

4. Două abordări, un rezultat

Puse față în față, abordarea publicisticii eminesciene de către G. Ibrăileanu și E. Lovinescu dezvăluie, în mod surprinzător, puncte de vedere similare. Deși urcă pe versanți diferiți, impuși de metoda de investigație proprie, cei doi critici se întâlnesc în punctul în care accentuează originalitatea gândirii lui Eminescu, considerând-o ca

¹ Sintagma îi aparține lui Francisco Veiga, autorul volumului *Istoria Gărzii de fier (1919–1941). Mistica ultranaționalismului* (Barcelona, 1989; versiunea în limba română: Editura Humanitas, București, 1993).

distinctă de junimism, și în considerațiile despre reacționarismul gândirii eminesciene. Evident, explicațiile diferă. În cazul lui Ibrăileanu discutăm despre o grilă contaminată de ideologia poporanistă, o grilă care îi impune criticului să insiste asupra interesului pentru țărâtime din gazetăria eminesciană. Când interpretează atitudinea lui Eminescu, Ibrăileanu citește discursul publicistic aproape *ad litteram*, fără a face disociere între admirația jurnalistului față de trecut și reacționarismul propriu-zis, ceea ce îl duce la concluzii exagerate.

De cealaltă parte, constructorul ideologiei moderniste nu putea să nu taxeze gândirea eminesciană drept reacționară câtă vreme ea venea în contradicție cu concepția lovinesciană despre evoluția societății românești în sensul modernizării ei. De altfel, Lovinescu avea să noteze, cu nedisimulată satisfacție, că reacționarismul eminescian nu putea să oprească acest proces:

Evoluționismul său junimist a devenit repede tradiționalism. Poetul a încercat inutil să stăvilească mersul revoluționar al civilizației române (Lovinescu 1972: 148)

Chiar dacă vine dinspre teoriile modernismului, abordarea directorului „Sburătorului” ajunge la concluzii înrudite cu cele ale adversarului său ideologic, Ibrăileanu. Este un caz sugestiv despre cum metode diferite de interpretare pot conduce la rezultate apropiate. Cât despre viziunea celor doi critici referitoare la publicistica eminesciană, ea se dovedește mai degrabă complementară și nu antitetică.

Bibliografie

- Călinescu 1969: G. Călinescu, *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. I, București, Editura pentru literatură.
- Eminescu 1980: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. IX, studiu introductiv de Al. Oprea, București, Editura Academiei R.S.R.
- Eminescu 1989: Mihai Eminescu, *Opere*, vol. X, coord. Al. Oprea, București, Editura Academiei R.S.R.
- Ibrăileanu 1974a: G. Ibrăileanu, *Mihai Eminescu. Studii și articole*, Iași, Editura „Junimea”.
- Ibrăileanu 1974b: G. Ibrăileanu, *Opere*, vol. I, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura „Minerva”.
- Ibrăileanu 1976: G. Ibrăileanu, *Opere*, vol. III, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura „Minerva”.
- Ibrăileanu 1977: G. Ibrăileanu, *Opere*, vol. IV, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura „Minerva”.
- Lovinescu 1969: E. Lovinescu, *Scrieri*, vol. I, ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura pentru literatură.
- Lovinescu 1972: E. Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*, București, Editura științifică.
- Lovinescu 1973: E. Lovinescu, *Scrieri*, vol. IV, ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura „Minerva”.
- Lovinescu 1980: E. Lovinescu, *Scrieri*, vol. VIII, ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura „Minerva”.
- Lovinescu 1982: E. Lovinescu, *Scrieri*, vol. IX, ediție și studiu introductiv de Eugen Simion, București, Editura „Minerva”.
- Lovinescu 1984: E. Lovinescu, *Mihai Eminescu*, ediție critică, prefață, note, variante, bibliografie și indice de Ion Nuță, Iași, Editura „Junimea”.

- Lovinescu 1988: E. Lovinescu, *Opere*, vol. VI, ediție îngrijită de Maria Simionescu și Alexandru George, studiu introductiv și note de Alexandru George, București, Editura „Minerva”.
- Negrici 2008: Eugen Negrici, *Iluziile literaturii române*, București, Editura „Cartea românească”.
- Oprea 1983: Al. Oprea, *În căutarea lui Eminescu gazetarul*, București, Editura „Minerva”.
- Perpessicius 1983: Perpessicius, *Eminesciana*, ediție îngrijită, prefațată și bibliografie de Dumitru D. Panaitescu, Iași, Editura „Junimea”.
- Vatamaniuc 1985: Dimitrie Vatamaniuc, *Publicistica lui Eminescu*, Iași, Editura „Junimea”.
- Vatamaniuc 1989: *Comentarii, în Eminescu 1989*.

Mihai Eminescu's Journalistic Work in G. Ibrăileanu and E. Lovinescu's Approach

The present paper, *Mihai Eminescu's Journalistic Work in G. Ibrăileanu and E. Lovinescu's Approach*, aims at tracing aspects of this intriguing process of interpreting his articles, focusing on the way in which it was viewed by two of the most important literary critics of that period: G. Ibrăileanu and E. Lovinescu, both known for their activity in studying Eminescu's work. Our main objective is to identify these ideological particularities which shape different ways of interpreting his articles. The differences must be analyzed taking into account their cultural background and the ideology they believe in. That is why, sometimes, the results in interpreting Eminescu's journalistic work are influenced by the ideas they want to promote. In discussing their points of view, we must take into account both the context of the period but also their ideological background which leads them to distinct interpretations.